

Горин В. П.

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ КРЕДИТУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ПІДВИЩЕННІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ В УКРАЇНІ

У статті розглянута практика кредитування населення в Україні. Зокрема, проаналізована роль банківського сектору у кредитуванні домогосподарств, вказано на чинники, які впливають на обсяги та динаміку споживчих та інвестиційних кредитів населенню. Обґрунтовано, що найбільший вплив на показники кредитування населення справляють динаміка валютного курсу національної грошової одиниці, темпи економічного зростання, рівень вартості банківських позик для населення, а також приріст його доходів. Виявлено тенденцію до погіршення строкової структури кредитів населенню і збереження високого рівня їх регіональної концентрації. В підсумку, обґрунтовано висновок про недостатню роль кредитування у підвищенні суспільного добробуту в Україні.

Ключові слова: кредитування населення, суспільний добробут, споживчий кредит, кредит на будівництво житла, депозитні корпорації.

Горин В. П.

к.э.н., доцент

Тернопольский национальный экономический университет

РОЛЬ КРЕДИТОВАНИЯ ДОМОХОЗЯЙСТВ В ПОВЫШЕНИИ ОБЩЕСТВЕННОГО БЛАГОСОСТОЯНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрена практика кредитования населения в Украине. В частности, проанализирована роль банковского сектора в кредитовании домохозяйств, указано на факторы, влияющие на объемы и динамику потребительских и инвестиционных кредитов населению. Обосновано, что наибольшее влияние на показатели кредитования населения оказывают динамика валютного курса национальной денежной единицы, темпы экономического роста, уровень стоимости банковских займов для населения, а также прирост его доходов. Выведено тенденцию к ухудшению срочной структуры кредитов населению и сохранению высокого уровня их региональной концентрации. В итоге, обоснован вывод о недостаточной роли кредитования в повышении общественного благосостояния в Украине.

Ключевые слова: кредитование населения, общественное благосостояние, потребительский кредит, кредит на строительство жилья, депозитные корпорации.

Horyn V. P.

Ph.D., Associate Professor

Ternopil national economic university

ROLE OF HOUSEHOLD LENDING IN PUBLIC WELFARE IMPROVING IN UKRAINE

The article highlights the practice of household lending in Ukraine. In particular, the role of the banking sector in household lending was analyzed. The factors that affect the volume and dynamics of consumer and investment loans have been considered. It has been substantiated that maximum impact on the household lending have a dynamic of exchange rate of the national currency, rate of economic growth, the household bank loan pricing and household income growth. The trend to deterioration in the term structure of household loans and a high level of its regional concentration has been established in the article. As a result, concluded that the role of household lending in public welfare improving in Ukraine is low.

Keywords: household lending, public welfare, consumer loan, housing loan, depository corporations.

Постановка проблеми. Глибокі трансформаційні перетворення останніх десятиліть у всіх сферах суспільного життя негативним чином позначились на рівні добробуту населення. Скорочення трудових доходів громадян через ріст безробіття, звуження сфери соціальної відповідальності держави і девальвація реальної вартості соціальних трансфертів, відсутність сприятливих умов для розвитку малого бізнесу і збільшення доходів населення від підприємницької діяльності актуалізували питання пошуку дієвих механізмів підтримання рівня суспільного попиту й недопущення зниження рівня життя населення. Одним із таких механізмів, що показав свою високу ефективність у зарубіжній практиці є кредитування. Переваги кредитування у тому, що воно породжує позитивні наслідки як економічного, так і соціального плану: з одного боку, стимулює збільшення сукупного попиту, що підтримує розвиток національної економіки; з іншого боку, – дає змогу вирішити проблему нестачі фінансових можливостей населення для повноцінного задоволення його потреб. Втім, слабкий розвиток кредитування домогосподарств в Україні актуалізує проведення наукових розвідок, спрямованих на вивчення чинників, які стримують його активізацію та посилення ролі у забезпеченні суспільного добробуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кредитування фізичних осіб доволі широко представлена в сучасній науковій літературі. Вагомий внесок у її вивчення зробили такі науковці, як А. Герасимович, В. Гончаренко, О. Євтух, В. Лагутін, А. Мороз, М. Алексеєнко, М. Савлук, В. Сусіденко. Серед останніх наукових робіт з проблем кредитування доцільно відзначити дисертаційні дослідження І. Охрименко та А. Харченка, статті таких науковців, як В. Костюк, Н. Матвеева, С. Мороз, І. Жмурко та інші. Разом з тим, переважна більшість наукових публікацій з проблематики кредитування населення присвячена питанням впровадження нових технологій кредитування, оцінювання його ефективності з позиції захисту інтересів банків. Натомість, наукові дослідження з теорії та практики кредитування у контексті його впливу на забезпечення добробуту суспільства мають поодинокий характер.

Постановка завдання. Мета цієї статті полягає у проведенні аналізу практики кредитування домогосподарств в Україні та оцінюванні його ролі у забезпеченні суспільного добробуту, виявленні основних проблемних моментів, які стримують розвиток кредитування та формулюванні рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на те, що історія кредитування налічує кілька століть, в Україні після проголошення незалежності держави воно тривалий час фактично не розвивалось. На думку С. Соколик, до 2002 року масового ринку кредитування фізичних осіб практично не було [1, с. 225], але упродовж наступного десятиліття він досяг помітних успіхів. Однак, в сучасних умовах спостерігається стагнація ринку кредитування населення, що вимагає нагальної уваги з боку представників влади та наукового середовища.

Провідну роль у кредитуванні домогосподарств в Україні традиційно відіграє банківський сектор. Втім, як свідчать дані табл. 1, обсяги кредитування населення банківськими установами впродовж 2006-2016 рр. мали нестійку динаміку та суттєво кореспондували із макроекономічною ситуацією в країні. Найвищі темпи зростання обсягів кредитування спостерігались у 2006 – першій половині 2008 року, тобто період високих темпів росту вітчизняної економіки (в середньому 7,0-7,9%), приріст непогашеної заборгованості за кредитами за ці роки становив 1,7-1,9 разу в річному численні. У наступних роках у зв'язку з економічною кризою, девальвацією національної грошової

одиниці, кризою в банківській системі масштаби кредитування населення почали зменшуватись, за 2008-2012 рр. обсяги непогашеної заборгованості за такими позиками скоротились в 1,5 разу.

Таблиця 1

Показники кредитування домогосподарств України депозитними корпораціями (банки) у 2006-2016 рр., (залишок на кінець року)

Період	Обсяг виданих кредитів, млрд. грн.	в тому числі:							
		Споживчі кредити				На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		Інші кредити	
		Всього		в тому числі на купівлю транспорту					
		млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
2006	82,01	58,45	71,3	—	—	20,41	24,9	3,15	3,8
2007	160,39	115,03	71,7	—	—	40,78	25,4	4,58	2,9
2008	280,49	186,09	66,3	—	—	88,35	31,5	6,05	2,2
2009	241,25	137,11	56,8	33,70	14,0	98,79	40,9	5,34	2,2
2010	209,54	122,94	58,7	25,09	12,0	81,95	39,1	4,64	2,2
2011	201,22	126,19	62,7	19,51	9,7	70,45	35,0	4,58	2,3
2012	187,63	125,01	66,6	18,76	10,0	58,43	31,1	4,19	2,2
2013	193,53	137,35	71,0	15,16	7,8	51,45	26,6	4,74	2,4
2014	211,22	135,09	64,0	14,88	7,0	71,80	34,0	4,32	2,0
2015	174,87	104,88	60,0	9,74	5,6	66,17	37,8	3,82	2,2
2016	163,33	101,53	62,2	10,22	6,3	58,55	35,8	3,26	2,0

Джерело: складено автором за [2].

Відновлення економічного росту у 2010-2012 рр. лише пригальмувало падіння темпів кредитування населення, адже фундаментальні чинники, які його спричинили (висока питома вага «проблемних» кредитів, закритість ринків капіталу, наслідки девальваційного шоку) так і не були усунуті. Незначне відновлення позитивної динаміки кредитування населення мало місце у 2013-2014 рр., однак у наступні роки у зв'язку з новим витком економічної кризи в Україні в поєднанні глибокою девальвацією гривні та втратою значного економічного потенціалу через іноземну агресію, його траєкторія знову стала негативною (рис. 1).

Попри потенційно вагомій економічній та соціальній наслідки кредитування домогосподарств, вони можуть реалізовуватись на практиці за умови, коли бізнес спроможний адекватно відреагувати на зростання сукупного попиту. У іншому випадку, його неконтрольоване зростання у середньостроковому періоді може провокувати різке погіршення платіжного балансу країни. Якщо пропозиція на ринку товарів і послуг з боку вітчизняних виробників (через високий рівень адміністративного втручання, репресивну податкову систему, несприятливий інвестиційний клімат тощо) не здатна покрити приріст сукупного попиту, викликаного масштабним кредитуванням фізичних осіб, – це провокує швидке збільшення обсягів купівлі населенням товарів імпорту, поглиблення дефіциту іноземної валюти на внутрішньому ринку і, відповідно, зростання інфляції та девальваційного тиску на національну валюту. Експансія імпорту, в свою чергу, стає

додатковим важелем пригнічення вітчизняного виробництва, яке залишається слабо конкурентоспроможним через високі витрати, застарілі технології та неефективне управління. Саме надмірні темпи росту споживчого кредитування, на думку Я. Жаліла [3, с. 152] належать до головних чинників, які викликали різку девальвацію гривні наприкінці 2008 року та спровокували глибоку економічну кризу в країні. Натомість, у 2014-2016 рр. залежність виявила зворотну дію – глибока девальвація гривні та високі темпи інфляції, спричинені втратою економічного потенціалу на Сході України та, відповідно, валютної виручки від експорту, спровокували обвальне зниження показників банківського кредитування населення.

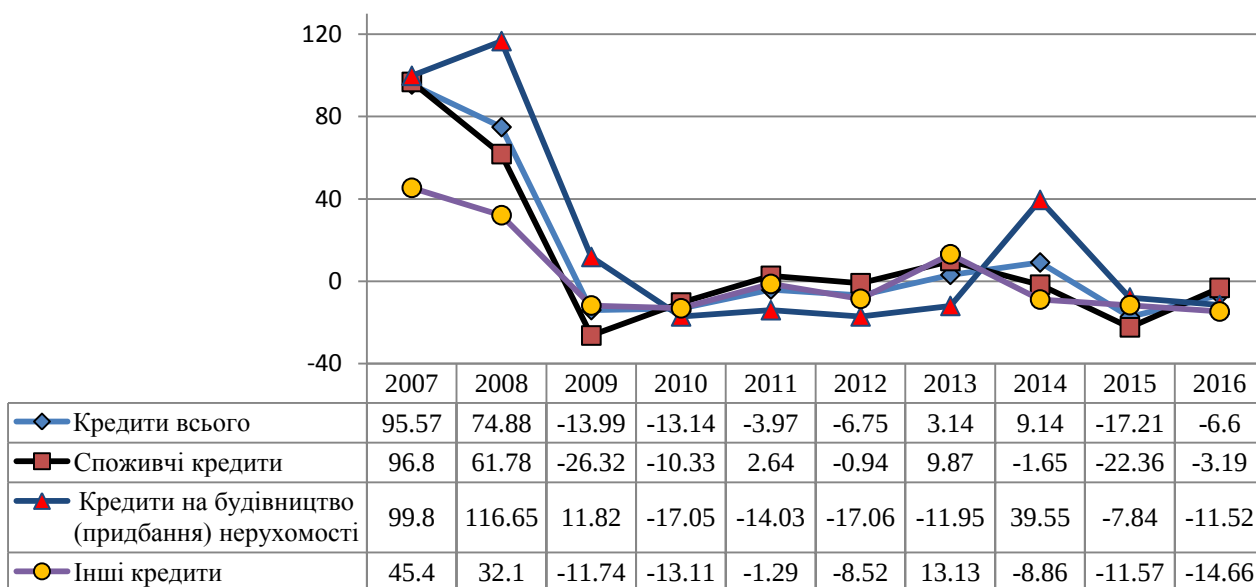

Рис. 1. Показники приросту залишків за непогашеними банківськими кредитами населенню в Україні у 2007-2016 рр., %

Джерело: складено автором за [2].

У розрізі видів кредитування за його цільовим призначенням помірно вищою волатильністю позначена динаміка кредитів на будівництво (купівлю) нерухомості – показники зростання/падіння залишків заборгованості за цими позиками значно перевищують відповідну динаміку по кредитах населенню в цілому. Причини цього, серед іншого, криються у валютній структурі кредитів населенню: споживче кредитування здійснювалось зазвичай у національній валюті, тоді як кредитування нерухомості – переважно в іноземній. Відтак, девальвація національної валюти і перегляд банками умов кредитування нерухомості стали визначальними чинниками, які викликали зростання обсягів заборгованості населення за позиками банків на придбання (будівництво) чи реконструкцію нерухомості у 2008-2009 рр. та в 2014 році. Однак, внаслідок фактичного припинення кредитування житла через кризу банківської системи та дію системних макроекономічних чинників, у періоди відносної стабілізації валютного курсу у 2009-2013 рр. та в 2015-2016 рр. залишки заборгованості за кредитами на придбання житла поступово знижувались.

Поряд з нестабільністю валютного курсу національної грошової одиниці, вплив на динаміку показників кредитування населення справляють ставки за новими позиками. У 2009-2010 рр. 3,5-разове падіння обсягів надання нових банківських кредитів населенню спостерігалось на фоні 1,5-разового зростання процентних ставок (табл. 2). Відносна

стабілізація процентних ставок за новими кредитами банків у 2011-2013 рр. створила передумови для відновлення позитивної динаміки кредитування населення. Водночас, у 2014-2016 рр. визначальний вплив на низхідну динаміку обсягів надання нових позик населенню здійснювали не процентна ставка за ними, а дія інших економічних та, більшою мірою, позаекономічних чинників. Найважливішим серед них, на наш погляд, було відчуття невпевненості у завтрашньому дні. Очевидно, що в період активної фази бойових дій на Сході України громадяни намагались відтермінувати проведення значних покупок із залученням банківських кредитів на більш віддалений період. Н. Матвеева та І. Німа справедливо додають до цих чинників низький рівень фінансової грамотності населення, яке в переважній більшості володіє мінімальними знаннями у царині фінансових операцій, що негативно позначається на рівні довіри суспільства до інституцій фінансового сектору [4, с. 25]. З ними погоджуються А. Войнаровська та О. Процик, які до чинників, що стримують розвиток кредитування населення в Україні зараховують також низьку загальну культуру користування населення банківськими послугами, відсутність належної кваліфікації персоналу банківських установ та інше [5, с. 27].

Таблиця 2

Обсяги виданих нових кредитів депозитними корпораціями (банками) домогосподарствам України та процентні ставки за ними у 2006-2016 рр.

Період	Обсяг виданих кредитів, всього		в тому числі:					
			Овердрафт та строкові до 1 року		Від 1 до 5 років		Більше 5 років	
	млрд. грн.	%-на ставка	млрд. грн.	%-на ставка	млрд. грн.	%-на ставка	млрд. грн.	%-на ставка
2006	91,16	15,2	27,54	16,8	63,62	14,5	–	–
2007	156,13	15,6	39,90	17,9	116,22	14,8	–	–
2008	165,37	18,7	52,22	23,7	39,80	20,1	73,35	14,5
2009	45,52	22,3	29,03	23,6	10,23	21,8	6,26	17,4
2010	57,80	25,2	42,38	26,7	10,20	23,5	5,22	16,0
2011	98,21	26,5	65,14	28,4	23,56	25,5	9,51	16,3
2012	104,10	27,4	61,25	27,8	32,89	29,3	9,97	18,4
2013	134,27	27,3	77,97	27,2	49,28	28,5	7,03	20,7
2014	97,16	26,8	59,30	27,2	33,33	26,8	4,53	20,5
2015	61,39	28,1	28,38	30,3	24,91	30,5	8,09	13,1
2016	77,87	30,6	38,36	31,4	34,68	31,7	4,83	16,4

Джерело: складено автором за [2].

Негативним моментом вітчизняної практики кредитування населення є високий рівень його регіональної концентрації. Дані табл. 3 засвідчують, що впродовж останніх років близько половини загального обсягу виданих кредитів домогосподарствам були сконцентровані у трьох регіонах – м. Києві, Київській та Одеській областях, а більше 7/10 від сукупного обсягу – в семи провідних регіонах України, які характеризуються високим рівнем ділової активності, вищим за середній рівнем доходів та споживання населення (табл. 3). Відтак, активне кредитування населення банківськими установами у цих регіонах ще більше поглиблює рівень диференціації матеріального становища громадян у регіональному зрізі, що може стати підґрунтям для посилення соціальних конфліктів та

міжрегіональної нетерпимості. На наш погляд, така ситуація є додатковим чинником, що сприяє відтоку населення та фінансових ресурсів до більш розвинутих регіонів країни, що значною мірою нівелює перспективи поліпшення соціально-економічної ситуації в депресивних областях.

Таблиця 3

Показники кредитування населення України депозитними корпораціями (банками) у регіональному зрізі у 2012-2016 рр.

Регіони	2012		2013		2014		2015		2016 ¹	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Всього	187,63	100,0	193,53	100,0	211,22	100,0	174,87	100,0	161,00	100,0
Київ та Київська	72,20	38,5	82,53	42,6	88,27	41,8	64,87	37,1	58,30	36,2
Одеська	14,12	7,5	12,96	6,7	18,42	8,7	17,85	10,2	15,90	9,9
Дніпропетровська	14,61	7,8	14,76	7,6	17,96	8,5	15,32	8,8	15,54	9,7
Харківська	9,92	5,3	9,01	4,7	10,51	5,0	10,13	5,8	9,28	5,8
Донецька	13,50	7,2	13,96	7,2	13,72	6,5	9,37	5,4	8,19	5,1
Львівська	7,15	3,8	6,61	3,4	6,90	3,3	7,08	4,0	6,66	4,1
Інші області	56,13	29,9	53,70	27,7	55,44	26,2	50,25	28,7	47,13	29,3

Примітки: 1 – станом на 01.11.2016 р.

Джерело: складено автором за [2].

Посилення економічної і суспільно-політичної нестабільності негативно позначалось також на показниках строкової структури кредитування, в складі якого посилилась поточна компонента. Якщо у 2006-2008 рр. офердрафтні та строкові кредити терміном залучення до 1 року становили в середньому 25-30% сукупних обсягів виданих нових кредитів, то у 2009-2014 рр. – вдвічі більше. У 2015-2016 рр. відбулось певне зниження питомої ваги короткострокових та офердрафтних кредитів (до 46-49% від сукупного обсягу), однак вона все ж залишається у 1,5 разу вищою за показники 2006-2008 рр. Примітно, що такі тенденції більшою мірою притаманні споживчому кредитуванню, структура позик на будівництво (купівлю) нерухомості не зазнала суттєвих змін. Зокрема, частка споживчих кредитів терміном до 1 року підвищилась з 17-20% у 2006-2007 рр. до 37-38% у 2013-2014 рр., або майже вдвічі, тоді як питома вага кредитів від 1 до 5 років зменшилась на третину. Натомість, у структурі позик на будівництво (придбання) житла частка кредитів понад 10 років впродовж усього періоду залишалась відносно стабільною в межах 3/4 сукупного обсягу, а зміни у структурі спостерігались у розрізі позик до 1 року (їхня частка зросла з 1,2-1,5% у 2006-2007 рр. до 6,1-9,5% у 2015-2016 рр.) та позик від 1 до 5 років та від 5 до 10 років, питомі ваги яких дещо знизились.

Вплив кредитування на рівень добробуту суспільства, в першу чергу, виявляється у зростанні сукупного споживання. Показники табл. 4 свідчать, що у 2007-2010 рр. кредити різного цільового призначення відігравали доволі вагому роль у збільшенні обсягів сукупного споживання в Україні, однак з 2011 року вона поступово знижується. В 2015 році загальний обсяг заборгованості за банківськими позиками домогосподарствам становив всього 11,3% від обсягу витрат населення на купівлю товарів і послуг, що є найнижчим показником за увесь період спостереження. Негативні показники приросту кредитування в розрахунку на 1 гривню споживчих витрат населення у 2009-2015 рр. (за винятком 2013-2014 рр., коли позитивні значення показника були обумовлені девальвацією

національної валюти) додатково підтверджують, що банківські позики поступово втрачають роль інструмента стимулювання споживання.

Таблиця 4

Показники кредитування депозитними корпораціями (банками) домогосподарств в Україні у 2006-2015 рр., млрд. грн.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Обсяги кредитування домашніх господарств (залишок на кінець року)									
82,01	160,39	280,49	241,25	209,54	201,22	187,63	193,53	211,22	174,87
Витрати домогосподарств на придбання товарів і послуг									
385,68	509,53	695,62	709,03	838,21	1030,64	1194,79	1304,03	1316,76	1553,76
Обсяги кредитування, у % до споживчих витрат домогосподарств									
21,3	31,5	40,3	34,0	25,0	19,5	15,7	14,8	16,0	11,3
Зміна обсягу кредитування на 1 грн. приросту споживчих витрат домогосподарств, грн.									
0,59	0,63	0,65	-2,93	-0,25	-0,04	-0,08	0,05	1,39	-0,15
Зміна обсягу кредитування на 1% приросту витрат домогосподарств, %									
5,05	2,98	2,05	-7,26	-0,72	-0,17	-0,42	0,34	9,36	-0,96

Джерело: складено автором за [2].

На траєкторію обсягів кредитування населення здійснюють вплив цілий комплекс як економічних, так і позаекономічних чинників. До числа перших, крім валютного курсу національної грошової одиниці, належать також динаміка зростання економіки та доходів населення, кон'юнктура на кредитному ринку та інше. Оцінити залежність показників кредитування від дії цих чинників дає змогу застосування методів кореляційного та регресійного аналізу. У якості результуючого показника може виступати приріст залишків заборгованості за кредитами населенню, тоді як формування вибірки факторних індикаторів потребує попереднього аналізу. Результати кореляційного аналізу засвідчили слабкість зв'язку між результуючим показником та індикаторами індексу зростання фізичного обсягу ВВП, індексом споживчих цін; натомість, доволі тісний зв'язок у показника приросту залишків за кредитами домогосподарствам існує з показниками приросту номінального ВВП, доходів населення та рівнем процентних витрат за новими банківськими кредитами населенню. Відтак, включимо ці індикатори в число факторних при моделюванні (табл. 5).

За результатами аналізу трьохфакторна модель регресійного зв'язку між показником приросту заборгованості за виданими кредитами населенню та вибіркою макроекономічних індикаторів набуде такого вигляду:

$$Y = 202,3468 - 1,0621 x_1 + 1,51207 x_2 - 8,04304 x_3$$

де: Y – приріст залишків заборгованості за банківськими кредитами домогосподарствам; x_1 – приріст сукупних доходів домогосподарств, у % до попереднього року; x_2 – приріст номінального ВВП у % до попереднього року; x_3 – процентна ставка за новими банківськими кредитами домогосподарствам, %. $R^2 = 0,84197$ (результативний показник залежить від факторних на 84,2%). Коефіцієнт множинної кореляції $R_m = 0,9176$ свідчить про сильний (тісний) зв'язок між показниками. Перевірка істотності зв'язку за F-критерієм: $8,8798 > 4,103$ при $\alpha=0,05$ та числі ступенів вільності $k_1=2$, $k_2=10$. Отже, зв'язок між показниками, які включено у трьохфакторну регресійну модель, є істотним (невипадковим).

Результати кореляційного аналізу залишків заборгованості за кредитами населенню та динаміки окремих макроекономічних індикаторів за даними 2007-2015 рр.

Результуючий показник (У)	Факторні індикатори ($x_1 \dots x_n$)		
Приріст залишків за кредитами	Приріст сукупних доходів населення, %	Приріст номінального ВВП, %	Процентна ставка за новими кредитами, %
95,570	32,040	32,935	15,6
74,880	35,670	31,914	18,7
-13,990	5,750	-4,419	22,3
-13,140	23,130	18,326	25,2
-3,970	15,040	20,399	26,5
-6,750	15,090	8,147	27,4
3,140	6,230	4,356	27,3
9,140	-2,060	4,220	26,8
-17,210	14,440	25,308	28,1
Коефіцієнт кореляції	0,701	0,646	-0,878

Інтерпретуючи отримані результати можемо констатувати, що найвищим потенціалом серед факторних показників у питанні активізації кредитування населення володіє рівень процентних ставок за новими позиками – зниження цього показника на 1% дає приріст залишків за виданими кредитами на 8,0%. Об'єктивно, що зростання сукупних доходів населення зменшує його інтерес до отримання банківських кредитів, тоді як кожен 1% приросту номінального ВВП викликає зростання обсягів заборгованості за кредитами населенню на 1,5%. Таким чином, формулюючи висновки про перспективи активізації кредитування населення, можемо констатувати, що вони закладені у досягненні економічного зростання та суттєвого здешевлення кредитних ресурсів.

Щодо інших депозитних корпорацій (кредитних спілок, юридичних осіб публічного права, ощадних кас та ін.), то їхня роль у формуванні суспільного добробуту залишається мізерною. Якщо у світовій практиці кредитні спілки виступають реальною альтернативою банківських установ, то в Україні їхня діяльність перебуває практично у зародковому стані, а останні роки позначені суттєвим зниженням основних результативних показників. Сукупних обсяг кредитів, виданих усіма позабанківськими фінансовими установами в Україні за період 2006-2015 рр. збільшився в 6,1 разу до 29,9 млрд. грн. Разом з тим, цей показник впродовж усього періоду становив менше 2% від обсягу сукупних витрат населення на купівлю товарів і послуг з вкрай слабкою тенденцією до зростання (табл. 6).

Примітно, що впродовж останніх років спостерігається різке зниження ролі кредитних спілок у кредитуванні населення, тоді як значення фінансових компаній та ломбардів неухильно підвищується. Причина цього, на наш погляд, у тому, що в умовах посилення банками вимог до отримання споживчих кредитів частина населення, яка «випадає» з кола позичальників у банківських установах (через нестачу чи наявність неформальних доходів, або ж небажання витрачати час на оформлення позики) переорієнтувалась на отримання кредитів в інших фінансових установах, насамперед ломбардах та фінансових компаніях з ліберальними умовами кредитування. Поряд з цим, зростання кількості та масштабів діяльності фінансових компаній обумовлене також посиленням вимог до капіталізації

банківських установ, внаслідок чого багато з них через процедуру реорганізації були перетворені у фінансові компанії зі збереженням ліцензій на проведення обмеженого кола фінансових операцій.

Таблиця 6

Показники кредитування домогосподарств небанківськими фінансовими установами в Україні у 2006-2015 рр., млрд. грн.

Період	Обсяги виданих кредитів	В тому числі:					Сукупні витрати населення на товари і послуги	Обсяги кредитів, у % до сукупних споживчих витрат населення
		Кредитні спілки	Інші кредитні установи	Установи публічного права	Ломбарди	Фінансові компанії		
2006	–	2,60	н.д.	0,75	1,56	н.д.	385,68	–
2007	–	4,51	н.д.	1,87	1,96	0,17	509,53	–
2008	13,67	5,57	2,90	2,90	2,13	0,17	695,62	2,0
2009	11,93	3,91	1,81	2,56	3,51	0,14	709,03	1,7
2010	12,98	3,35	1,41	2,42	5,50	0,30	838,21	1,5
2011	15,58	2,24	2,06	3,12	7,33	0,83	1030,64	1,5
2012	19,09	2,53	1,89	3,28	8,95	2,44	1194,79	1,6
2013	21,89	2,35	3,98	2,73	8,37	4,46	1304,03	1,7
2014	21,80	1,99	5,14	2,72	8,41	3,54	1316,76	1,7
2015	29,90	1,79	7,69	2,44	12,46	5,52	1553,76	1,9

Джерело: складено автором за [6].

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, можемо констатувати, що попри вагомий потенціал, в сучасних умовах кредитування населення не відіграє помітної ролі у підвищенні добробуту суспільства. Результати аналізу засвідчили, що об'ємно-структурні параметри кредитування перебувають у тісній кореспонденції з суспільно-політичними та економічними процесами в країні. Періоди економічної рецесії чи політичної напруги позначені різким скороченням обсягів кредитування банківськими установами домогосподарств, тоді як в роки відносної стабілізації політичної та економічної ситуації вони поступово відновлювали позитивну динаміку. Проведене дослідження також вказало на погіршення строкової структури кредитів населенню і збереження високого рівня регіональної концентрації обсягів виданих кредитів в областях зі значною діловою активністю та високим рівнем доходів домогосподарств.

Найбільший вплив на показники кредитування населення справляють динаміка валютного курсу національної грошової одиниці, темпи економічного зростання, рівень вартості банківських позик для населення, а також приріст його доходів. Проведений кореляційно-регресійний аналіз вказав, що основні резерви активізації кредитування населення в сучасних умовах закладені у забезпеченні стійкого приросту економіки та зниженні вартості кредитів. Щодо останнього, то ми як прихильники не революційних, а еволюційних підходів у фінансовому регулюванні, пов'язуємо зниження ставок проценту за кредитами населенню із стабілізацією ситуації в економіці, зниженням рівня інфляції та забезпеченням фінансових установ «дешевими» довгостроковими ресурсами.

Список використаних джерел

1. Соколик М. П. Динаміка депозитів і кредитів домашніх господарств та її наслідки / М. П. Соколик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2009. – Вип. 24. – С. 222-232.
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика: Фінансові ринки / Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#2
3. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
4. Матвеева Н. Проблеми та перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні / Н. Матвеева, І. Німа // Наука й економіка. – 2016. – № 3 (43). – С. 23-27.
5. Процик О. О. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його удосконалення / О. О. Процик, А. О. Войнаровська // Наука й економіка. – 2016. – № 2 (42). – С. 26-29.
6. Річні звіти Нацкомфінпослуг / Офіційне Інтернет-представництво Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>